

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

**ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ
ПЕРЕВЕЗЕНЬ**

Кафедра охорони праці та навколишнього середовища

**РОЗРОБЛЕННЯ ІНСТРУКЦІЙ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ВИКОНАННІ
РІЗНИХ ВИДІВ РОБІТ НА ВИРОБНИЦТВІ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до виконання курсової роботи
з дисципліни**

***«ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРАЦЕОХОРОННОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ»***

ХАРКІВ – 2020

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри охорони праці та навколишнього середовища 06 березня 2020 р, протокол № 8.

Методичні вказівки містять завдання для виконання курсової роботи з дисципліни «Правові основи працезахоронної політики та охорони праці» за темою «Розробка інструкцій з охорони праці при виконанні різних видів робіт на виробництві».

Наведено вимоги нормативних документів щодо розробки інструкцій, які діють на підприємстві. Висвітлено правила побудови тексту інструкції. Подано типові форми оформлення інструкцій.

Рекомендується для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 263 «Цивільний захист» всіх форм навчання.

Укладач

доц. Д. С. Козодой

Рецензент

доц. С. О. Кисельова

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Правила виконання курсової роботи.....	4
2 Завдання та вихідні дані для виконання роботи.....	5
3 Вказівки до виконання роботи.....	6
3.1 Вимоги до змісту інструкції.....	6
3.2 Викладення тексту інструкції.....	10
3.3 Порядок розробки, затвердження та введення в дію інструкцій.....	11
Список літератури.....	13
Додаток А.....	14
Додаток Б.....	15
Додаток В.....	16

ВСТУП

Методичні вказівки розроблено відповідно до робочої програми курсу «Правові основи працезахоронної політики та охорони праці» спеціальності 263-«Цивільна безпека». Робоча програма передбачає виконання студентами курсової роботи на тему «Розробка інструкції з охорони праці при виконанні різних видів робіт на виробництві».

Мета виконання курсової роботи – активізація творчих здібностей студентів, розвиток практичних навичок роботи з технічною літературою з охорони праці, вміння розроблення нормативних документів на прикладі інструкції в частині порядку підготовки до ведення робіт, безпечного виконання робіт, порядку закінчення робіт і прибирання робочого місця, дій робітника при аваріях.

1 ПРАВИЛА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Роботу виконують в окремих зошитах або на скріплених аркушах, на обкладинці роблять надпис: курсова робота з курсу «Правові основи працезахоронної політики та охорони праці». Крім того на обкладинці вказують назву університета, кафедру, прізвище та ініціали студента, групу, рік навчання, шифр залікової книжки, а також прізвище та посаду викладача, під керівництвом якого виконується робота.

Повністю виконану і оформлену роботу здають викладачеві на рецензію не пізніше ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії. Виконання роботи повинно супроводжуватись посиланням на нормативні документи і літературу з охорони праці.

Роботу виконують за варіантами. Варіант відповідає порядковому номеру студента в навчальному журналі групи.

Робота, виконана за чужим варіантом, не рецензується і повертається на переробку.

Без виконаної і позитивно оціненої викладачем курсової роботи студент не допускається до заліку із зазначеного курсу.

2 ЗАВДАННЯ ТА ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИКОНАННЯ РОБОТИ

На базі вихідних даних роботи студент повинен розробити інструкцію з охорони праці для підприємства залізничного транспорту. Інструкцію складають відповідно до вимог НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9.

Інструкція є нормативним актом, що містить обов'язкові для дотримання працівниками вимоги з охорони праці при виконанні ними робіт певного виду або за певною професією на робочих місцях, у виробничих приміщеннях, на території підприємства і будівельних майданчиках або в інших місцях, де за дорученням роботодавця чи уповноваженого ним органу виконуються ці роботи, трудові чи службові обов'язки

Інструкція, що діє на підприємстві, належить до нормативних актів про охорону праці, чинних у межах конкретного підприємства. Такі інструкції розробляються на основі чинних державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці, примірних інструкцій та технологічної документації підприємства з урахуванням конкретних умов виробництва та вимог безпеки, викладених в експлуатаційній та ремонтній документації підприємств-виготовлювачів обладнання, що використовується на даному підприємстві. Вони затверджуються роботодавцем і є обов'язковими для дотримання працівниками відповідних професій або при виконанні відповідних робіт на цьому підприємстві.

Інструкція повинна відповідати чинному законодавству України, вимогам державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці: правил, норм, стандартів, інших нормативних і організаційно-методичних документів про охорону праці, на основі яких вона розробляється.

Інструкція повинна містити тільки ті вимоги щодо охорони праці, дотримання яких обов'язкове самими працівниками. Порушення працівником цих вимог повинно розглядатися як порушення трудової дисципліни, за яке до нього може бути застосовано стягнення згідно з чинним законодавством.

Студент обирає вид роботи за таблицею 1 відповідно до номера варіанта завдання, яке він отримав від викладача.

Таблиця 1 – Вихідні данні для виконання курсової роботи.

Види основних робіт за професією, для яких розробляється інструкція з охорони праці
1 Машиніст тепловоза
2 Складач поїздів
3 Слюсар з ремонту рухомого складу
4 Оглядач вагонів
5 Прийомоздавальник вантажу та багажу
6 Складач поїздів
7 Електрозварювальник
8 Монтер колії
9 Електромонтер контактної мережі
10 Маляр з фарбування рухомого складу
11 Квитковий касир
12 Газозварювальник
13 Черговий по залізничній станції
14 Диспетчер залізничної станції
15 Фрезерувальник
16 Кранівник
17 Зливальник-розливальник
18 Токар
19 Електрик
20 Акумуляторник

3 ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1 Вимоги до змісту інструкції

Інструкціям, що розробляються і затверджуються на підприємствах, присвоюються порядкові номери службами охорони праці цих підприємств.

У назві інструкції стисло вказується, для якої професії або виду робіт вона призначена, наприклад: «Інструкція з охорони

праці для електрозварювальника», «Примірна інструкція з охорони праці при роботі з ручним електроінструментом».

Включенню до інструкцій підлягають загальні положення щодо охорони праці та організаційні і технічні вимоги безпеки, що визначаються на основі:

чинного законодавства України про працю та охорону праці, стандартів, правил, норм та інших нормативних і організаційно-методичних документів про охорону праці;

аналізу документів з охорони праці стосовно відповідного виробництва, професії (виду робіт);

характеристики робіт, що підлягають виконанню працівником конкретної професії відповідно до її кваліфікаційної характеристики;

вимог безпеки до технологічного процесу, виробничого обладнання, інструментів і пристроїв, що застосовуються при виконанні відповідних робіт, а також вимог безпеки, що містяться в експлуатаційній та ремонтній документації і в технологічному регламенті;

виявлення небезпечних і шкідливих виробничих факторів, характерних для даної професії (виду робіт) як при нормальному протіканні процесу, так і при відхиленнях від оптимального режиму, визначення заходів та засобів захисту від них, вивчення конструктивних та експлуатаційних особливостей і ефективності використання цих засобів;

аналізу обставин та причин найбільш імовірних аварійних ситуацій, нещасних випадків та професійних захворювань, характерних для даної професії (виду робіт);

вивчення передового досвіду безпечної організації праці та виконання відповідних робіт, визначення найбезпечніших методів та прийомів їх виконання.

Вимоги інструкцій викладаються відповідно до послідовності технологічного процесу і з урахуванням умов, у яких виконується даний вид робіт.

Інструкція повинна містити такі розділи:

- загальні положення;
- вимоги безпеки перед початком роботи;
- вимоги безпеки під час виконання роботи;
- вимоги безпеки після закінчення роботи;

- вимоги безпеки в аварійних ситуаціях.

За необхідності в інструкцію можна включити й інші розділи.

Для розміщення матеріалів, які доповнюють основну частину інструкції, ілюструють чи конкретизують її окремі вимоги, може бути включений розділ «Додатки». У цьому ж розділі може бути наведений перелік нормативних актів, на підставі яких розроблена інструкція.

Розділ «Вимоги безпеки перед початком роботи» повинен містити:

порядок приймання зміни у випадку безперервної роботи, в тому числі при порушенні режиму роботи виробничого обладнання або технологічного процесу;

порядок підготовки робочого місця, засобів індивідуального захисту;

порядок перевірки справності обладнання, інструменту, захисних пристроїв небезпечних зон машин і механізмів, пускових, запобіжних, гальмових і очисних пристроїв, систем блокування та сигналізації, вентиляції та освітлення, знаків безпеки, первинних засобів пожежогасіння, виявлення видимих пошкоджень захисного заземлення (занулення) тощо;

порядок перевірки наявності та стану вихідних матеріалів (сировини, заготовок, напівфабрикатів);

порядок повідомлення роботодавця про виявлені несправності обладнання, пристроїв, пристосувань, інструменту, засобів захисту тощо.

Розділ «Вимоги безпеки під час роботи» повинен містити:

відомості щодо безпечної організації праці, про прийоми та методи безпечного виконання робіт, правила використання технологічного обладнання, пристроїв та інструментів, а також застереження про можливі небезпечні, неправильні методи та прийоми праці, які заборонено застосовувати;

правила безпечного поводження з вихідними матеріалами (сировиною, заготовками, напівфабрикатами), з готовою продукцією, допоміжними матеріалами та відходами виробництва, що являють небезпеку для працівників;

правила безпечної експлуатації внутрішньоцехових транспортних і вантажопідіймальних засобів і механізмів, тари;

вимоги безпеки при вантажно-розвантажувальних роботах та транспортуванні вантажу;

вказівки щодо порядку утримання робочого місця в безпечному стані;

можливі види небезпечних відхилень від нормального режиму роботи обладнання та технологічного регламенту і способи їх усунення;

вимоги щодо використання засобів індивідуального та колективного захисту від шкідливих і небезпечних виробничих факторів;

умови, за яких робота повинна бути припинена (технічні, метеорологічні, санітарно-гігієнічні тощо);

вимоги щодо забезпечення пожежо- та вибухобезпеки;

порядок повідомлення роботодавця про нещасні випадки чи раптові захворювання, факти порушення технологічного процесу, виявлені несправності обладнання, устаткування, пристроїв, інструменту, засобів захисту та про інші небезпечні та шкідливі виробничі фактори, що загрожують життю і здоров'ю працівників.

Розділ «Вимоги безпеки після закінчення роботи» повинен містити:

порядок безпечного вимикання, зупинення, розбирання, очищення і змащення обладнання, пристроїв, машин, механізмів та апаратури, а при безперервному процесі – порядок передачі їх черговій зміні;

порядок здавання робочого місця;

порядок прибирання відходів виробництва;

вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, яких повинен дотримуватись працівник після закінчення роботи;

порядок повідомлення роботодавця про всі недоліки, що виявились у процесі роботи.

Розділ «Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях» повинен містити:

відомості про ознаки можливих аварійних ситуацій, характерні причини аварій (вибухів, пожеж тощо);

відомості про засоби та дії, спрямовані на запобігання можливим аваріям;

порядок дій, особисті обов'язки та правила поведінки працівника при виникненні аварії згідно з планом її ліквідації, в тому числі у випадку її виникнення під час передачі-приймання зміни при безперервній роботі;

порядок повідомлення роботодавця про аварії та ситуації, що можуть до них призвести;

відомості про порядок застосування засобів протиаварійного захисту та сигналізації;

порядок дій щодо надання першої медичної допомоги потерпілим під час аварії.

3.2 Викладення тексту інструкції

При викладенні тексту інструкції слід керуватися такими правилами:

текст інструкції повинен бути стислим, зрозумілим і не допускати різних тлумачень;

інструкція не повинна містити посилань на нормативні акти, вимоги яких враховуються при її розробці. За необхідності ці вимоги відтворюються дослівно;

слід вживати терміни і визначення, прийняті в Законі України «Про охорону праці», ДСТУ 2293:2014 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять», ДК 003:2010 «Класифікатор професій» та в інших нормативних актах;

у тексті інструкцій не допускається застосування не властивих для нормативних актів зворотів розмовної мови, довільних словосполучень, скорочення слів, використання для одного поняття різних термінів, а також іноземних слів чи термінів за наявності рівнозначних слів чи термінів в українській мові; допускається застосування лише загальноприйнятих скорочень і аббревіатур, а також заміна застосованих у даній інструкції словосполучень скороченням або аббревіатурою за умови повного відтворення цього словосполучення при першому згадуванні в тексті із зазначенням у дужках відповідного скорочення чи аббревіатури;

у тексті інструкції слід уникати викладу вимог у формі заборони, а при необхідності слід давати пояснення, чим викликана заборона; не повинні застосовуватися слова

«категорично», «особливо», «обов'язково», «суворо» та ін., оскільки всі вимоги інструкції є однаково обов'язковими;

для наочності окремі вимоги інструкцій можуть бути ілюстровані рисунками, схемами, кресленнями тощо;

якщо безпека роботи обумовлена певними нормами (величини відстаней, напруги та ін.), то вони повинні бути наведені в інструкції.

3.3 Порядок розробки, затвердження та введення в дію інструкцій

Розробка, узгодження і затвердження інструкцій, що діють на підприємстві, здійснюються згідно з НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів, що діють на підприємстві» і з урахуванням вимог НПАОП 0.00-4.15-98.

Інструкції, що діють на підприємстві, розробляються відповідно до переліку інструкцій, який складається службою охорони праці підприємства за участю керівників підрозділів, служб головних спеціалістів (головного технолога, головного механіка, головного енергетика, головного металурга тощо), служби організації праці та заробітної плати.

Перелік необхідних інструкцій розробляється на підставі затвердженого на підприємстві штатного розпису відповідно до ДК 003:2010 «Класифікатор професій».

Цей перелік, а також зміни чи доповнення до нього в разі зміни назви професії, впровадження нових видів робіт чи професій затверджуються роботодавцем і розсилаються в усі структурні підрозділи (служби) підприємства.

Загальне керівництво розробкою (переглядом) інструкцій на підприємстві покладається на роботодавця.

Роботодавець несе відповідальність за організацію своєчасної розробки (перегляду) та забезпечення всіх працівників необхідними інструкціями.

Розробка (перегляд) необхідних інструкцій, що діють на підприємстві, здійснюється безпосередніми керівниками робіт (начальник виробництва, цеху, дільниці, відділу, лабораторії та

інших відповідних їм підрозділів підприємства), які несуть відповідальність за своєчасне виконання цієї роботи.

Здійснення систематичного контролю за своєчасною розробкою нових та відповідністю діючих на підприємстві інструкцій вимогам чинного законодавства, їх періодичним переглядом та своєчасним внесенням змін і доповнень до них, а також подання відповідної методичної допомоги розробникам і організація придбання для них примірних інструкцій, стандартів ССБП та інших нормативно-технічних і організаційно-методичних документів про охорону праці покладається роботодавцем на службу охорони праці підприємства.

У разі використання примірної інструкції як основи для розробки інструкції, що діє на підприємстві, вона підлягає оформленню, узгодженню і затвердженню в порядку, встановленому п.п. 4.3.1 і 4.3.9 НПАОП 0.00-4.15-98.

За необхідності до цієї інструкції вносяться зміни і доповнення стосовно конкретних умов даного підприємства (дільниці, робочого місця) і з урахуванням вимог нормативних актів, які набули чинності після затвердження відповідної примірної інструкції.

Для нових виробництв, що вводяться в дію вперше, допускається розробка тимчасових інструкцій, що діють на підприємстві. Тимчасові інструкції повинні відповідати вимогам НПАОП 0.00-4.15-98., а їх вимоги – забезпечувати безпечно здійснення технологічних процесів (робіт) і безпечну експлуатацію обладнання. Такі інструкції можуть розроблятися як за професіями, так і за видами робіт і вводяться в дію на термін до прийняття зазначених виробництв в експлуатацію державною приймальною комісією.

Інструкція, що діє на підприємстві, набуває чинності з дня її затвердження, якщо інше не передбачене наказом роботодавця.

Інструкція повинна бути введена в дію до впровадження нового технологічного процесу (початку виконання робіт), обладнання чи до початку роботи нового виробництва після відповідного навчання працівників.

Титульна сторінка, перша та остання сторінки інструкції, що діє на підприємстві, оформлюються згідно з додатками А – В.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 ДСТУ 2293:2014 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять». Київ, 2015.

2 ДК 003:2010 «Класифікатор професій». Київ, 2010.

3 НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Київ, 1998.

4 НПАОП 60.1-3.31-17 «Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам залізничного транспорту». Київ, 2017.

5 НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів, що діють на підприємстві». Київ, 1993.

ДОДАТОК А

Форма титульної сторінки інструкції з охорони праці

(повне найменування підприємства із зазначенням
підпорядкованості)

ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____

(назва)

місце видання

ДОДАТОК Б

Форма першої сторінки інструкції з охорони праці

(повне найменування підприємства із зазначенням
підпорядкованості)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ _____
посада роботодавця

_____

назва підприємства

№ _____

число, місяць, рік

ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____

(назва)

ДОДАТОК В

Форма останньої сторінки інструкції з охорони праці

ТЕКСТ ІНСТРУКЦІЇ

_____

посада розробника

_____

особистий підпис

_____

прізвище, ініціали

УЗГОДЖЕНО:

_____

Керівник служби охорони праці підприємства

_____

(особистий підпис)(прізвище, ініціали)

_____

Юристконсульт

_____

(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

_____

Головний спеціаліст

_____

(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

РОЗРОБЛЕННЯ ІНСТРУКЦІЙ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ВИКОНАННІ
РІЗНИХ ВИДІВ РОБІТ НА ВИРОБНИЦТВІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсової роботи
з дисципліни
*«ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРАЦЕОХОРОННОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ»*

Відповідальний за випуск Козодой Д. С.

Редактор Решетилова В. В.

Підписано до друку 07.07.20 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 0,5. Тираж 5. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.